

Direktør Odd Nakken ved Havforskningsinstituttet:

Flerbestandsforskning det sentrale forskningsprogram fram til år 1990

«Nødvendig med større viten også om ikke-kommersielle bestander»

Bergen:

- Flerbestandsforskning det langt viktigste forskningsprogram ved Fiskeridirektoratets Havforskningsinstitutt fram til år 1990.
- Nødvendig med større viten om arter som ikke er av direkte kommersiell betydning.
- Viktig å få etablert et forskningsprogram som gjør oss i stand til å følge bestandsutviklingen for sjøpattedyr (kval og sel) på en langt bedre måte enn tilfellet er i dag.
- I løpet av et par års tid har torsken i Barentshavet firedoblet sitt konsum av lodde.
- Bildet av torskebestanden er nyansert, – har fått en mer vestlig fordeling og er trolig i ferd med å legge om matvanene.
- Forskernes viktigste oppgave må være å komme så langt at de kan forutsi de store variasjoner, slik at fiskerne og næringen forøvrig kan legge opp driften etter det.
- «Garantien» overfor fiskerne og samfunnet ligger i at forskernes tilrådinger i realiteten kommer fra Det Internasjonale Råd for Havforskning (ICES).
- At forskerne blir «overvåket» både av yrkesutøverne og samfunnet er en forutsetning for at systemet skal fungere.

Det er sjefen for Fiskeridirektoratets Havforskningsinstitutt, direktør Odd Nakken, som kommer inn på disse forhold i dette intervjuet med ME'A.

– Økosystemet i havet er et begrep som i den senere tid har fått stadig større plass i den offentlige debatt, – vet forskerne nok om dette, om samspillet mellom de ulike levende arter og vesener, i dag?

– Vi må være klar over at økosystemet i havet er en svært komplisert prosess. Det omfatter samspillet mellom en hel rekke arter og bestander, fra små planteplankton og opp til de største sjøpattedyr og fugl, – og med mennesket på toppen. Innenfor denne prosessen har vi et rimelig godt inn-syn i variasjonene når det gjelder noen ganske få arter, nemlig de arter som har vært og er av kommersiell betydning i fiskeriene.

– Men er det tilstrekkelig?

– Nei, vi må nå i langt sterkere grad interessere oss også for de arter som ikke er av direkte kommersiell betydning. Dette er forresten et arbeid som ble intensivert for tre år siden med det såkalte «Pro Mare»-prosjektet. Flere forskningsinstitusjoner er med og finansierer prosjektet, og mye

nyttig kunnskap er allerede vunnet, men vi må bare innse at dette er et langt lerret å bleike før denne kunnskapen kan nyttes direkte i forvaltningsøyemed, sier direktør Odd Nakken.

Sjøpattedyr – et følsomt emne

I vinter er særlig sjøpattedyr, og da først og fremst sel, kommet i fokus når det gjelder økosystemet i våre nordlige farvann. Det er etter hvert mange som, foranlediget av selinvasjonen, har følt seg kallet til å ha meninger om det som skjer i havet, om enn på ulike premisser.

– Har dette vært plagsomt, Odd Nakken?

– Dette er et særdeles følsomt emne. Det er ikke noe som setter følelsene i den grad i sving som sjøpattedyr som f.eks. kval og sel. Derfor opplever vi også at store befolkningsgrupper kaster seg inn i debatten, og det medfører igjen at de forskere som arbeider med dette blir satt under skarpt lys.

– Vet man i dag nok til å stå imot dette lyset?

– Det vil alltid være en del usikkerhet til stede. Det er jo ville naturbestander det her dreier seg om. Vi kan vanskelig kvantifisere usikkerheten, bare kvalifisere den, – og det fører igjen til at ulike grupper utnytter dette slik at det kan passe inn i gruppenes interesser.

Burde vært bedre rustet

– Når det er sagt skal jeg være den første til å si at vi burde vært bedre rustet på dette området. Svært mange forventer at Norge nå virkelig legger vekt på å få etablert forskningsprogram som gjør oss i stand til å følge bestandsutviklingen for sjøpattedyr på en langt bedre måte enn tilfellet er i dag, og dermed skape sikrere grunnlag bl.a. for bestandsanslag til en hver tid. Dette er også av avgjørende betydning for at vi skal få et mest mulig pålitelig bilde av økosystemet der sjøpattedyr som sel og kval spiller en nokså avgjørende rolle i våre farvann.

– Og da ligger det vel nær å komme inn på dette med flerbestandsforskning?

Flerbestandsforskning

– Ja, bestandene både av sel og kval er helt vitale også i denne sammenheng. Flerbestandsforskning kom vi i gang med tidlig i 1980-årene, men det ligger i sakens natur at dette er et arbeid som krever sin tid, i hvert fall før en kommer så langt at resultatene i fullt mon kan brukes i forvaltningssammenheng.

– Hvis du med få ord skulle beskrive hensikten med flerbestandsforskningen?

– Hensikten er kort sagt at vi skal kunne framskrive utviklingen i de enkelte fiskebestander, – fra yngelstadiet og fram til voksen fisk. Vi må vite hvor tallrike bestandene er på yngelstadiet, hvor mye som dør ned eller blir beitet vekk, avhengighet av andre bestander, tilgang på næring osv. I hvert fall fram til 1990 vil flerbestandsforskning være det langt viktigste forskningsprogram ved Havforskningsinstituttet. I hvilken grad vi skal lykkes vil imidlertid være avhengig av de rammebetingelser instituttet får. Hittil har de vært magre. Samtidig krever det at vi ved instituttet foretar interne omprioriteringer og tilpassinger av arbeidsoppgavene. I denne sammenheng er det naturligvis også viktig at de etablerte system for bestandsovervåking, som gir det viktigste løpende grunnlag for forvaltningen, blir holdt vedlike og forbedret.

– Mange stiller i dag spørsmålet om hva som egentlig skjer i våre nordlige havområder, – loddebestanden er på et absolutt lavmål, torsk og annen fisk er unormalt mager, fisken uteblir bl.a. fra de tradisjonelle felter i Lofoten osv.?

Sjølitter

– For å ta lodda så utgjør nok fisket en del av årsaken. Og her må vi forskere ta sjølitter ettersom vi i 1982 tilrådde en for høy loddekvote. Vi rett og slett overvurderte loddebestanden. Det er imidlertid umulig i dag å si om loddebestanden hadde vært i en annen forfatning dersom forskernes tilråding hadde vært mer i samsvar med bestandens styrke, og fangstkvotene fastsatt i samsvar med dette.

En annen hovedårsak er veksten i torskbestandene. I løpet av et par års tid har nemlig torsken *firedoblet* sitt konsum av lodde.

– Når det så gjelder den magre fisken som er påvist siste året, så utgjør nok den sterkt reduserte loddebestanden en del av årsaken. Det vi ennå ikke vet er den eventuelle innvirkning dette har på den naturlige dødelighet i torskbestandene. Men at det har innvirkning på veksten er sikkert nok.

– Og dermed vil prognosene for utviklingen i torskbestandene måtte revideres?

Torsken legger om matvanene

– Det vet vi ikke noe om før til høsten. Allevet i fangstkvotene for 1987 er det lagt inn en betydelig mindre vekst enn det vi opprinnelig hadde forutsatt, men i hvilken grad det som nå skjer vil virke inn på fangstene i årene som kommer vet vi ennå ikke.

Men bildet av tilstanden i torskbestandene er nyansert. Det viser seg nemlig at fisken som står i vestlige deler av havet, i bakken/Eggakanten, og til dels nokså dypt, er i vesentlig bedre kondisjon enn fisken som står lenger øst.

– Vi vet det ikke med sikkerhet, men vi tror at torsken er i ferd med å legge om matvanene. Det ser ut til at uer og andre dypvannsarter utgjør et stadig større innslag i torskens meny. En del kanibalisme må en også regne med, men det er lagt inn i våre prognoser.

Økosystemet

– Hvis du skulle gi en kort karakteristikk av utviklingen av økosystemet i Barentshavet og Norskehavet?

– Jeg tror ikke det er noe egentlig galt med det. De største forandringene utgjøres av en sterkt økende torskbestand, sannsynligvis en voksende selbestand, en sterkt redusert loddebestand, og en klart minkende rekebestand. Dette er forhold som forøvrig henger sammen. Bortsett fra de siste tre årene har ikke silda utgjort noen betydelig del av økosystemet i Barentshavet i perioden 1970–1987.

– Det kan i denne sammenheng være på sin plass å minne om at det alltid har vært store variasjoner i de store ville fiskebestander. Johan Hjort så dette tidlig og skrev da også i begynnelsen av århundret om «Årsakene til vekslingene i norske fiskerier». Det er med andre ord ikke noe nytt vi i dag opplever på dette området.

Viktigst å kunne forutsi

Vår viktigste oppgave må være å komme så langt at vi kan forutsi de store variasjonene, slik at fiskerne og næringen forøvrig i god tid kan innrette seg og legge opp driften etter det. For meg er det utenkelig at vi noen gang skal bli så flinke at vi skal kunne gi eksakte svar på alle spørsmål som måtte melde seg i denne sammenheng, men vi må bli i stand til å belyse forholdene i den grad at det vi legger fram kan være retningsgivende for planlegging av fiskeridriften, slik at ikke endringene kommer på fiskerne som juleaften på kjerringa.

– Hvordan ser du på forholdet til fiskerne og fiskerinæringen?

– La meg si det slik: En hver forskningsinstitusjon som arbeider slik som Havforskningsinstituttet gjør, må avfinne seg med å bli «overvåket», både av yrkesutøverne og samfunnet forøvrig. Og personlig ser jeg dette som en forutsetning for at systemet skal fungere.

Det vi må legge spesiell vekt på i denne sammenheng er å *forklare* hva som skjer i havet, og hvorfor. Vi må gjøre rede for det vi vet, men må heller ikke være redd for å si fra når vår viten ikke strekker til. Jeg kan ellers forsikre at vi føler et betydelig ansvar når vi gir våre tilrådinger til forvaltningen.

– Jeg vil her også peke på at den «garanti» fiskerne og samfunnet har for at tilrådingene er faglig gode ligger i første rekke i at tilrådingene i realiteten kommer fra Det Internasjonale Råd for Havforskning (ICES). Alle våre data og all bearbeiding av materiale blir nøye vurdert av fagfolk som ikke har noen som helst tilknytning til norsk fiskerinæring eller det norske samfunn forøvrig. Det skjer med andre ord på et tvers gjennom faglig grunnlag, sier direktør Odd Nakken ved Havforskningsinstituttet.

M.D.

Moen Slip og Mekanisk Verksted A.s.

7970 KOLVEREID

VI UTFØRER:

NYBYGG OG PROSJEKTERING AV NYBYGG:

REPARASJONER. KLASSIFIKASJONER av

tre og stålåter.

Sertifisering av losse- og lasteutstyr.

Slippvogn 120 fot. Flytedokk 13 x 64 m.

Maskinverksted.

Medlem av Vestlandske Fartybyggerlag.

Kontakt oss for tilbud.

MOEN SLIP OG MEK. VERKSTED A/s

7970 Kolvereid. Tlf. 077-95 295/95 422.

Telex 55504. Telefax 077-95 816.